

Универзитет у Београду

Факултет за физичку хемију

Nove fizičkohemiske metode

NEKOVALENTNE INTERAKCIJE

Milena Petković

**predmet: Nove fizičkohemische metode
predavanje: Nekovalentne interakcije**

?

Luisova kiselina i Luisova baza

A – Luisova kiselina (akceptor elektrona)

B – Luisova baza (donor elektrona)

AB – jedinjenje sa kovalentnom vezom ili **kompleksno jedinjenje**

Nekovalentne interakcije (NI)

Sistemi sa nekovalentnim interakcijama:
kompleksna jedinjenja koja formira bar jedan par Luisove kiseline i Luisove baze.

poreklo informacija o NI:

- eksperiment (kristalne strukture, spektroskopija)
- teorijski proračuni → kooperativnost

Analizirani sistemi u čvrstom i gasovitom stanju.

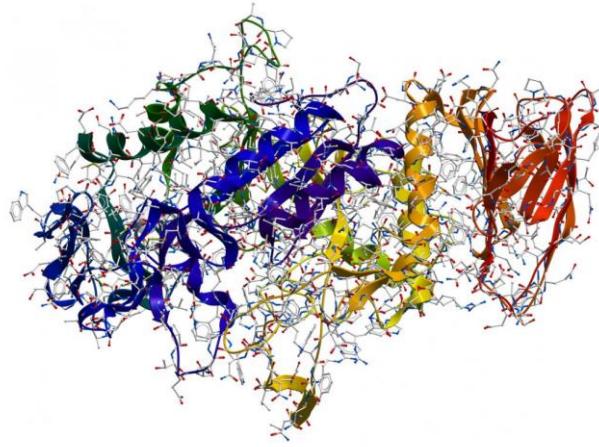
Problem: rastvori

Najpoznatiji predstavnici NI:

- vodonične veze
- steking interakcije

Vodonične veze: značaj

Vodonične veze: donori i akceptori

---

donori vodonika

atomi velike elektronegativnosti: O, N i F

- svi halogeni elementi
- većina halkogenih elemenata
- većina pnikogenih elemenata
- atomi pojedinih metala

akceptori vodonika

atomi sa slobodnim e^- parovima: O, N i F

- sistemi sa πe^-
- pojedine σ veze
- ...

- 1) dokaz da je formirana veza;
- 2) dokaz da se ova veza ostvaruje preko H koji je već vezan za D.

Vodonične veze: uzroci stabilnosti

- elektrostatičke interakcije
  - perturbacija elektronske strukture dveju vrsta pri njihovom približavanju
(unutrašnja – pomeraj naelektrisanja; **spoljašnja** – prenos naelektrisanja)
-
- koalentni doprinos
- disperzije interakcije
  - sterna odbijanja (Paulijeve sile izmene)

Primer: CH...O

---

povećanje polarnosti C-H veze

- promena hibridizacije C atoma, $sp^3 \rightarrow sp$ ($HC\equiv CH$, $N\equiv CH$)
- supstituenti na C atomu koji privlače elektrone (peptidne grupe u proteinima)

kod pojedinih sistema – plavi pomeraj ν_{CH}

značaj:

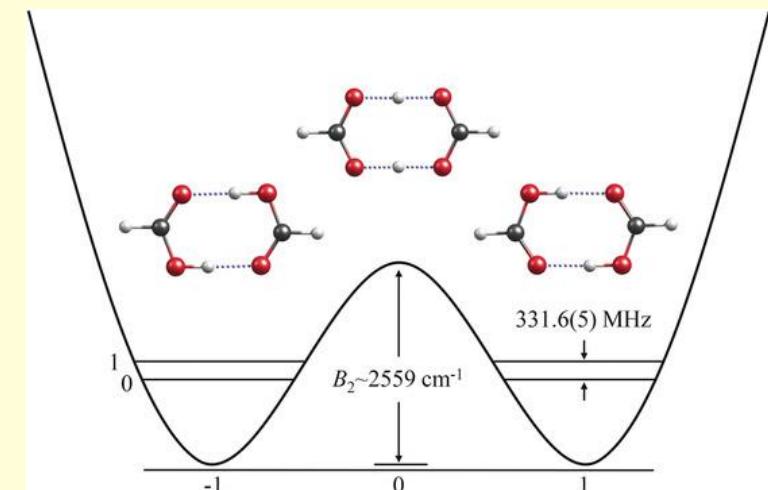
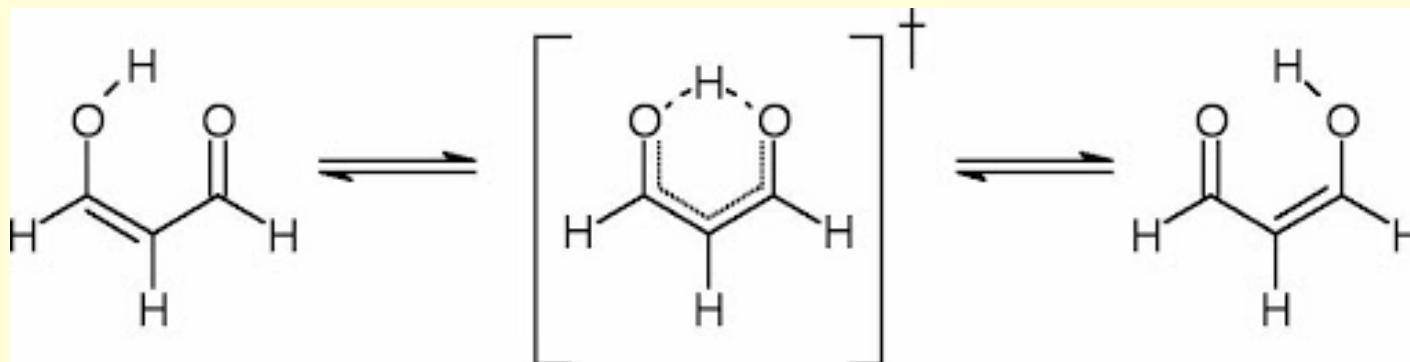
- struktura
- mehanizmi enzimskih reakcija
- ...

Vodonične veze: prenos H

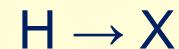
prenos:

- vodonika ili protona
- intramolekulski i intermolekulski
- u osnovnom i u pobuđenim elektronskim stanjima
- jednostruki ili dvostruki
- simetričan i asimetričan
- ...

Nova definicija → nove interakcije

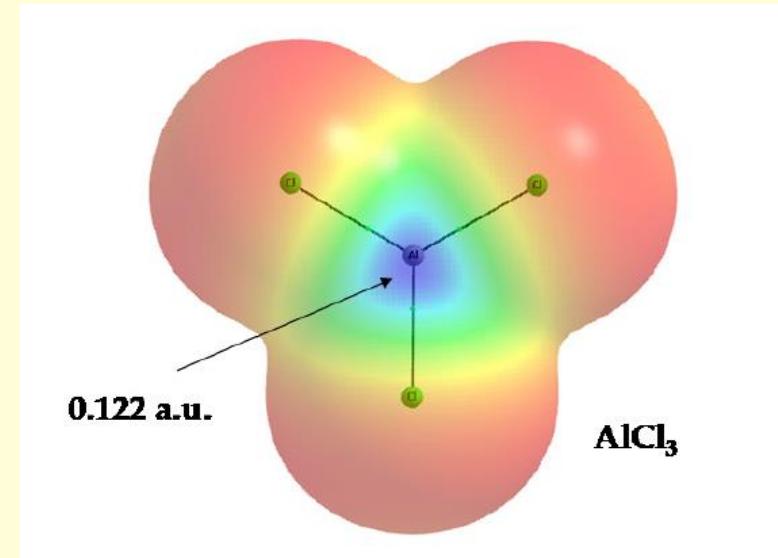
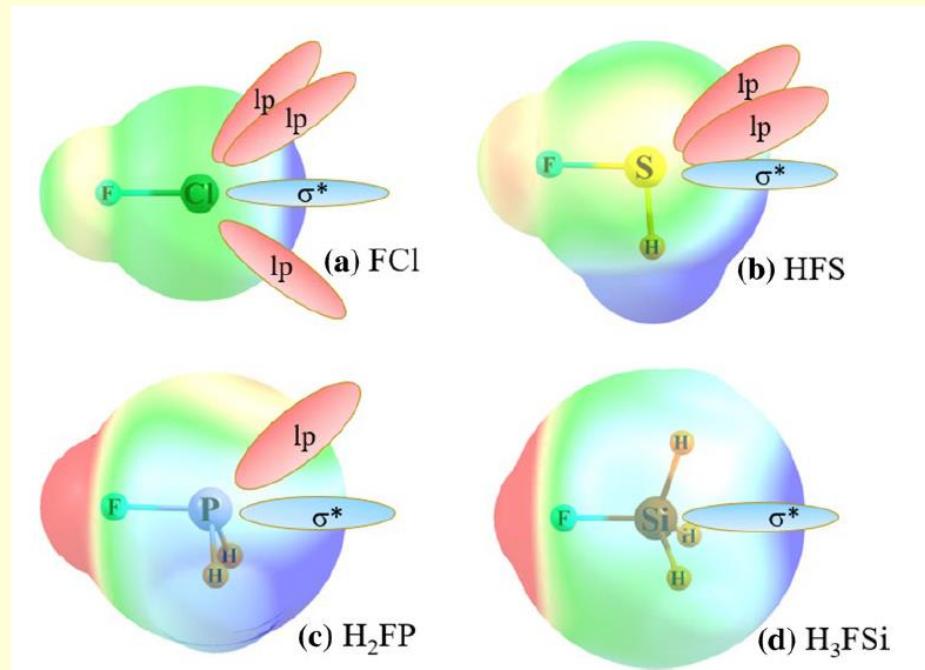
Vodonična veza: interakcija koja uključuje **premošćujući** atom vodonika.

X atom 14-18. (13) grupe periodnog sistema i ima anizotropnu raspodelu naelektrisanja

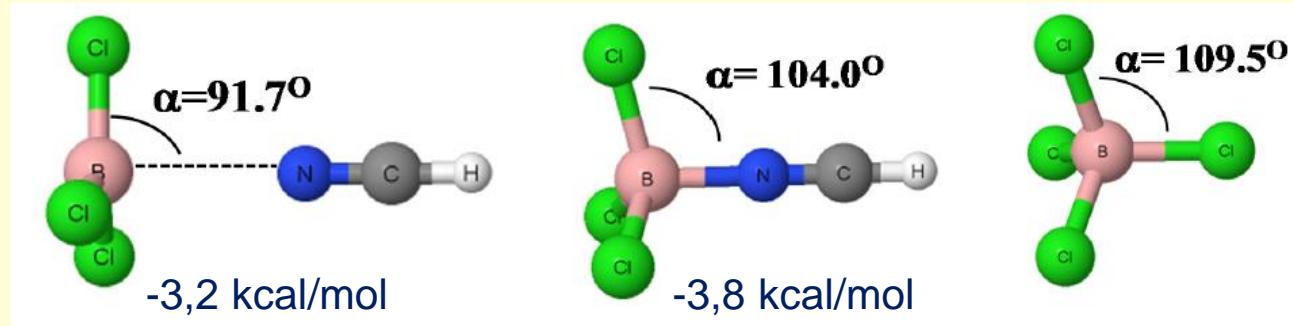

σ (π) šupljina

Trielne veze

Triel bonds
↑
13

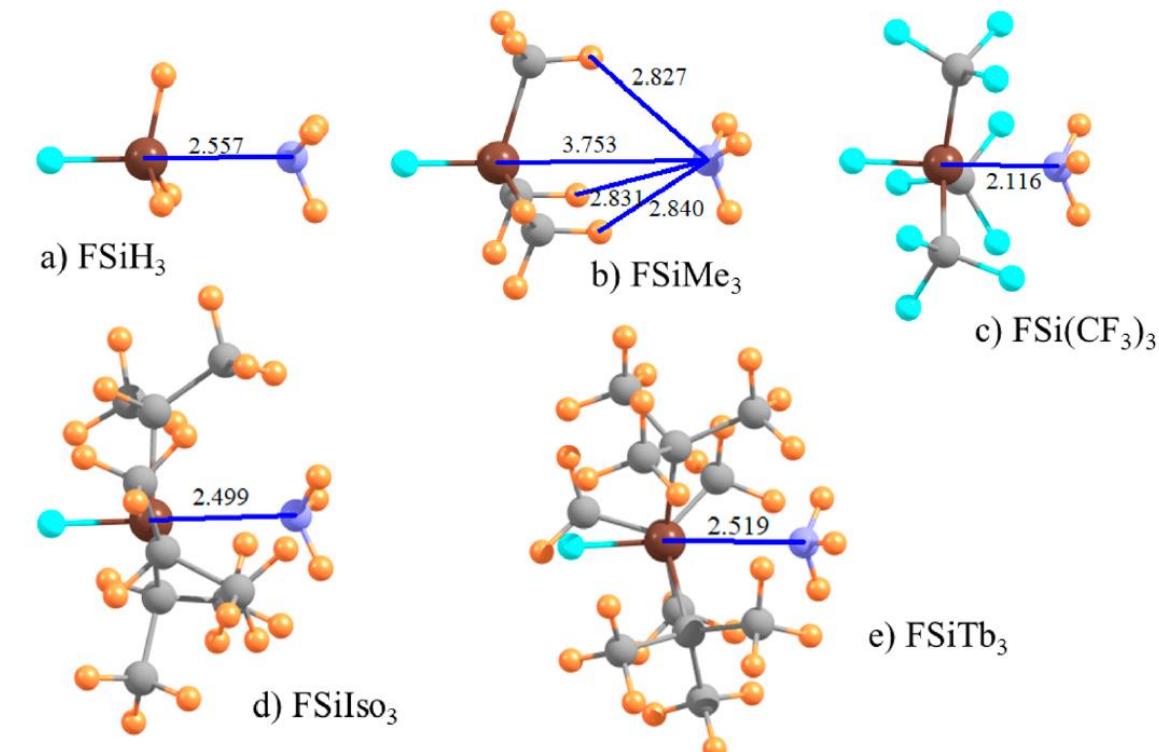

B
Al
Ga
In
Tl
Nh

Sistem	Energija veze kcal/mol
$\text{BCl}_3 \cdots \text{N}_2$	-1,5
$\text{AlH}_3 \cdots \text{NCH}$	-17,7
$\text{BH}_3 \cdots \text{NH}_3$	-30,8
$\text{AlCl}_3 \cdots \text{NH}_3$	-38,8
$\text{AlH}_3 \cdots \text{Cl}^-$	-52,2

Tetrelne veze

Tetrel bonds	↑
14	
C	
Si	
Ge	
Sn	
Pb	
Fl	

Sistem	Energija veze sa NH_3 kcal/mol
FSiH_3	-5,5
FSiMe_3	-2,2
$\text{FSi}(\text{CF}_3)_3$	-18,2
FSiIso_3	+0,2
FSiTb_3	+10,8

uticaj:

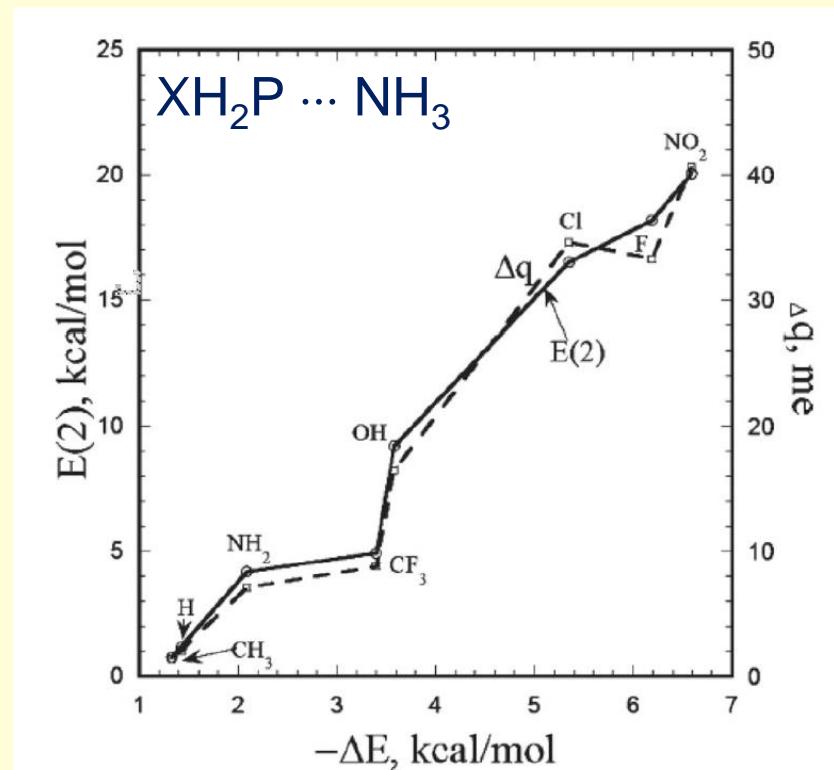
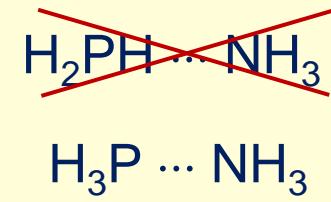
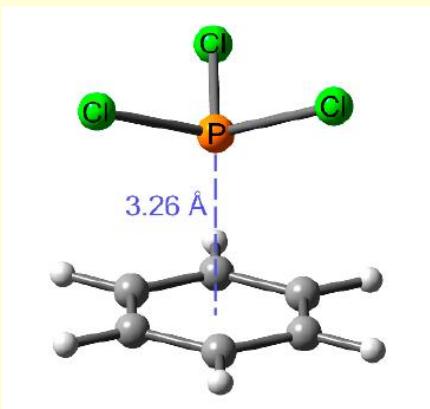
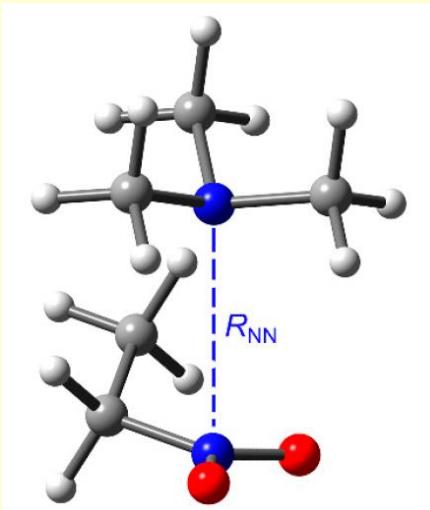
- veličine T atoma
- veličine supstituenta
- prirode supstituenta

Pníkogene veze

Pníctogen bonds

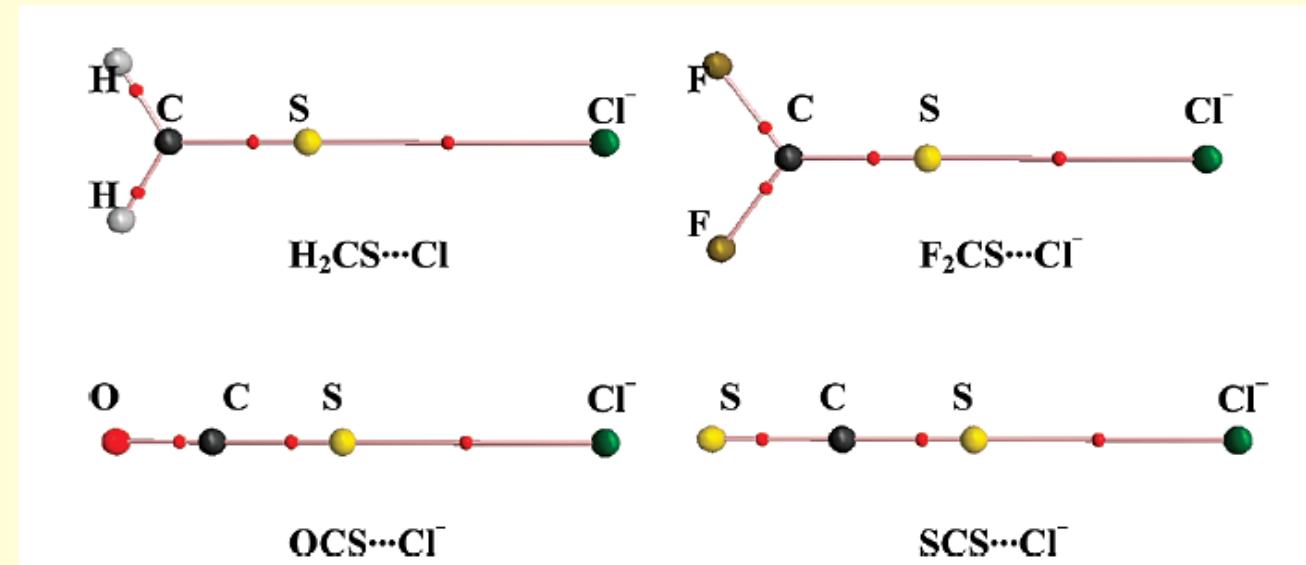
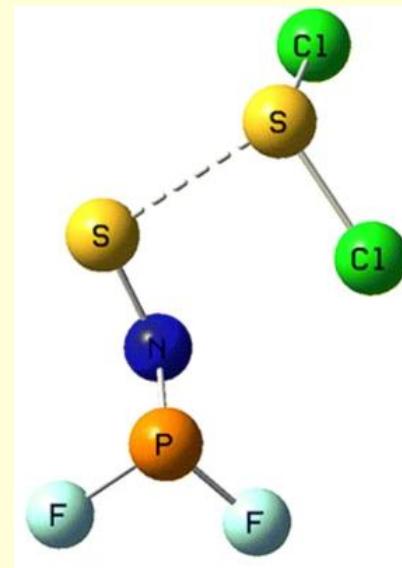
N
P
As
Sb
Bi
Mc

Halkogene veze

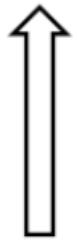
Chalcogen bonds

	16
O	
S	
Se	
Te	
Po	
Lv	

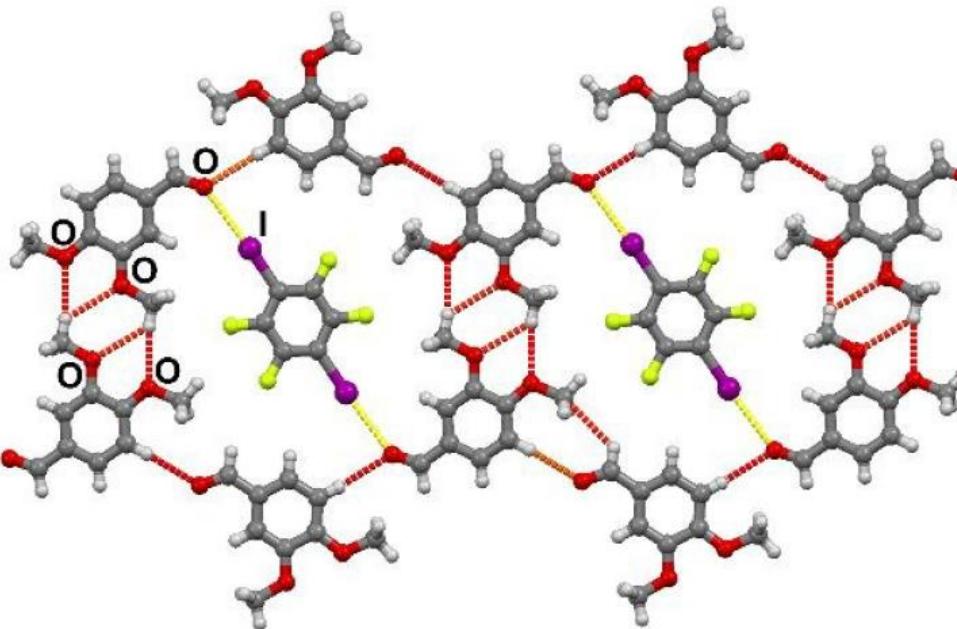
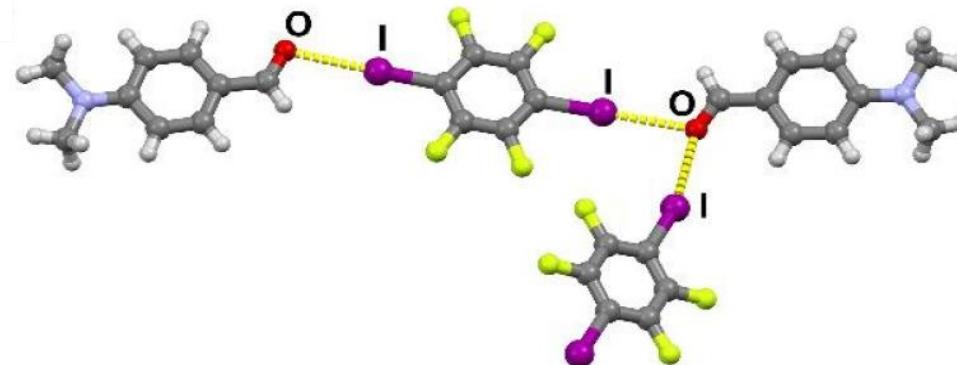
Halogene veze

Halogen bonds

17

F
Cl
Br
I
At
Ts

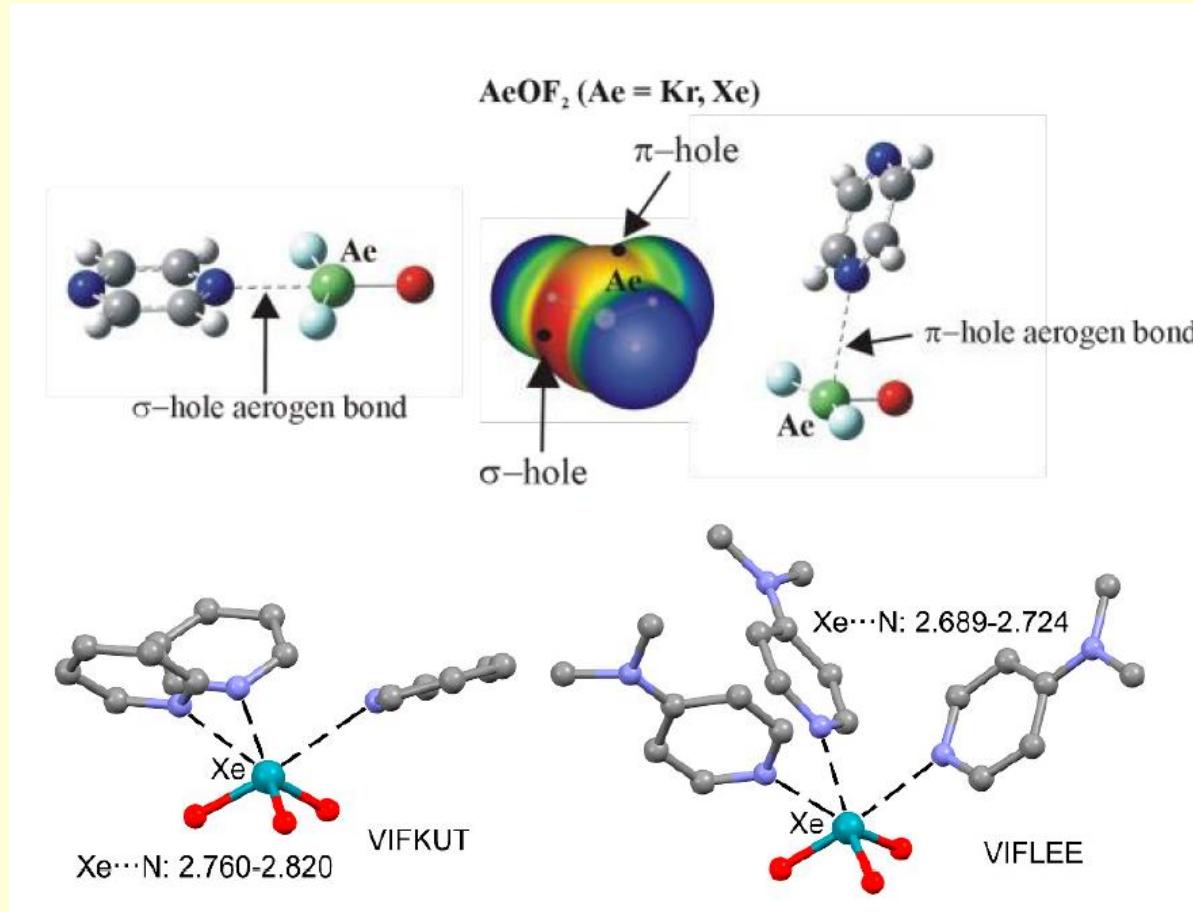

Aerogene veze

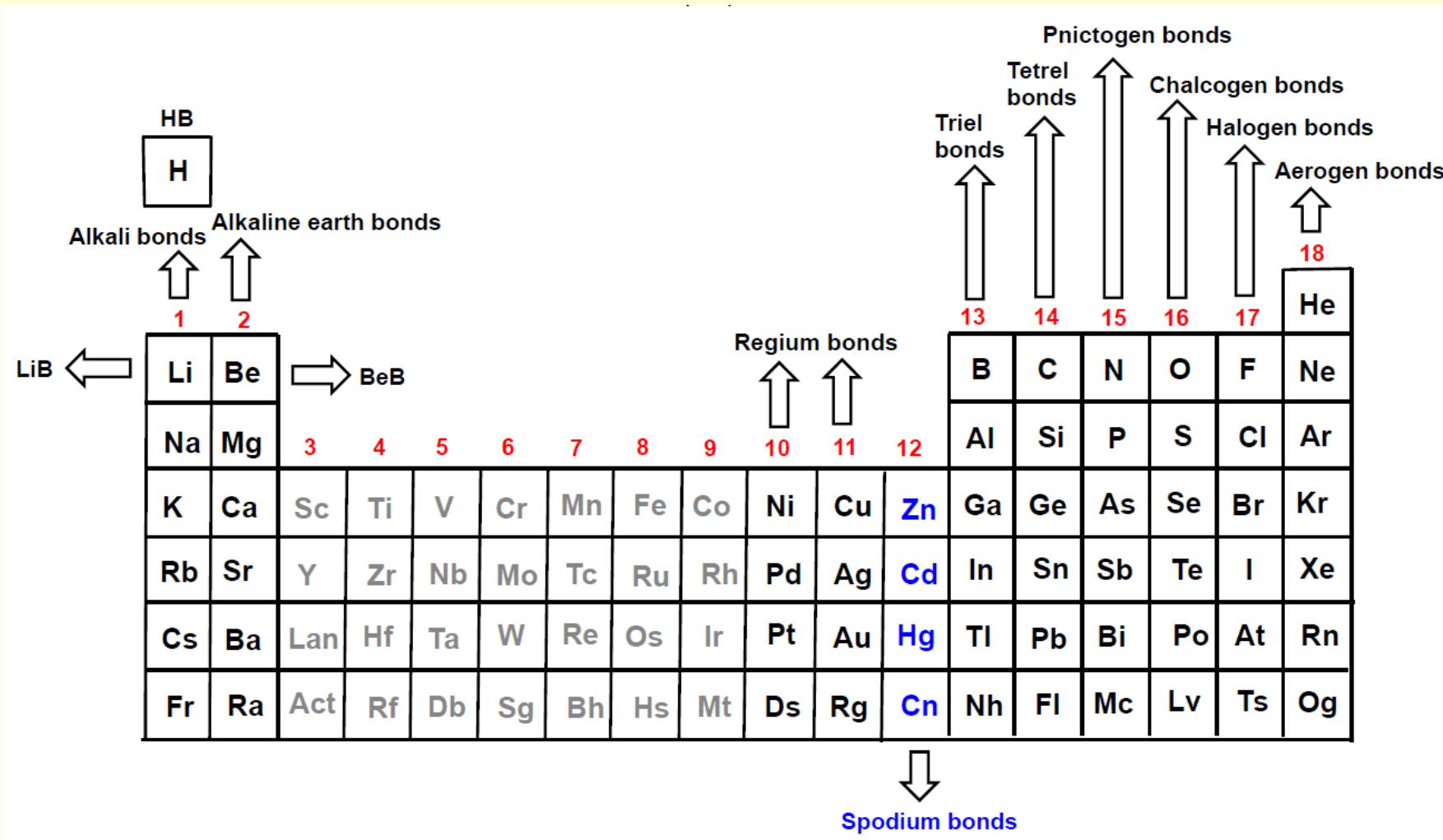
Aerogen bonds

He
Ne
Ar
Kr
Xe
Rn
Og

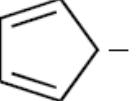
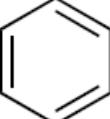
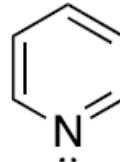

Naziv tipa NI potiče od Luisove kiseline

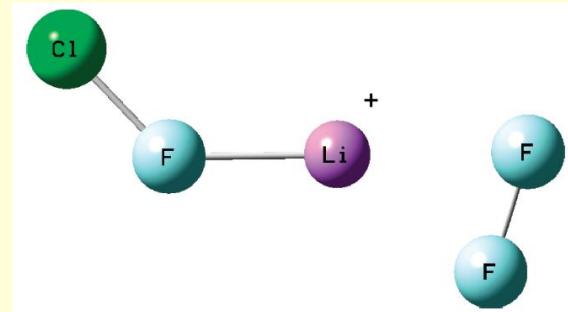
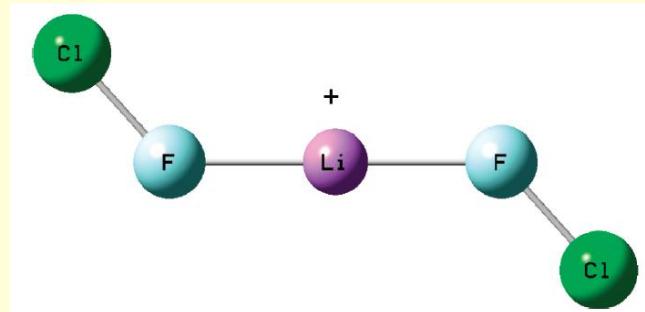
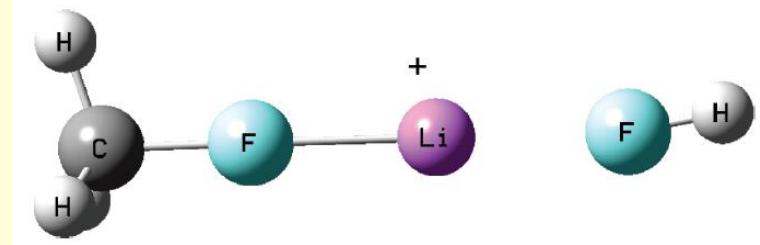
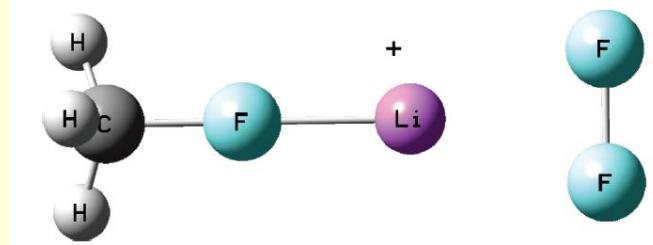
Luisove baze

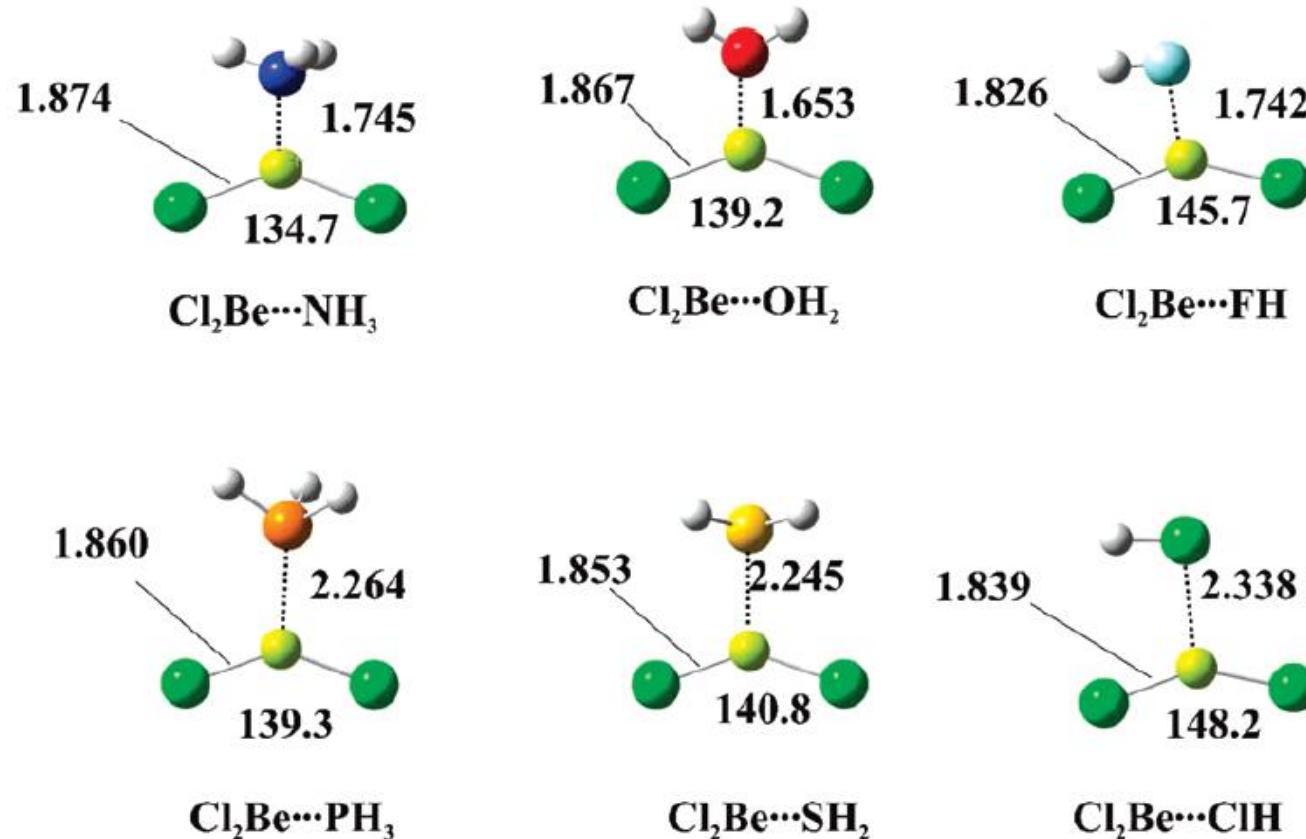
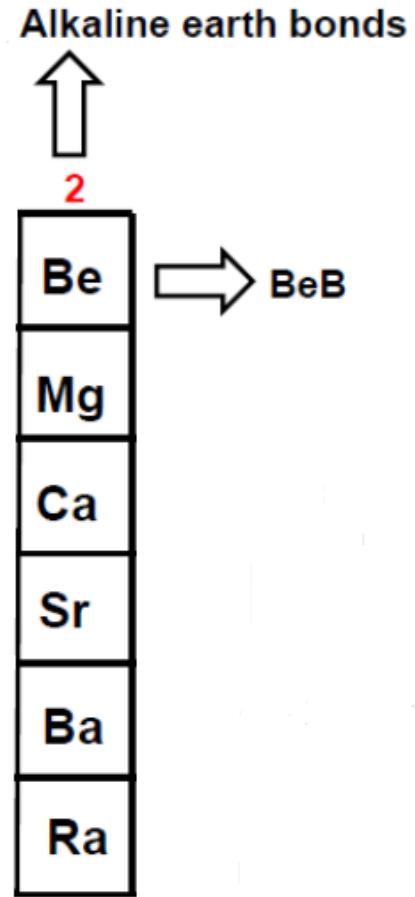
Anions	Neutral molecules			
	Atoms	Bonds	Rings	Groups
H^- F^- CN^- 	He	$\text{H}\equiv\text{H}$ $\text{H}-\text{H}$		 BrCH_3

Alkalne veze

Alkali bonds	
	↑ 1
LiB	←
Li	
Na	
K	
Rb	
Cs	
Fr	

Zemnoalkalne veze

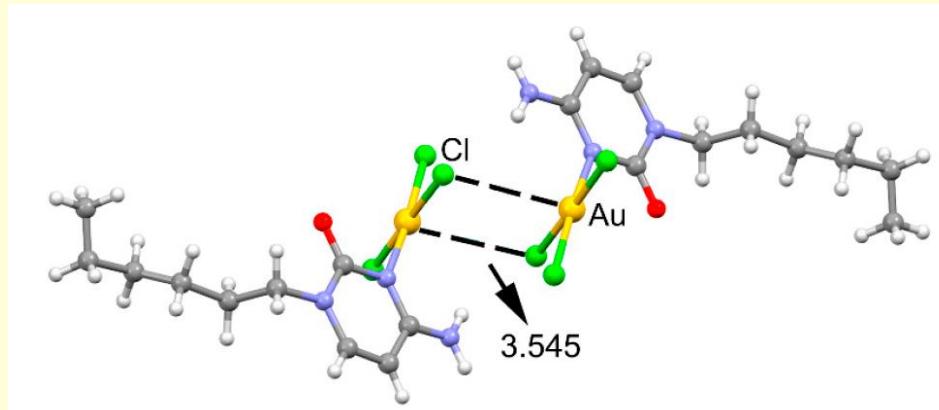
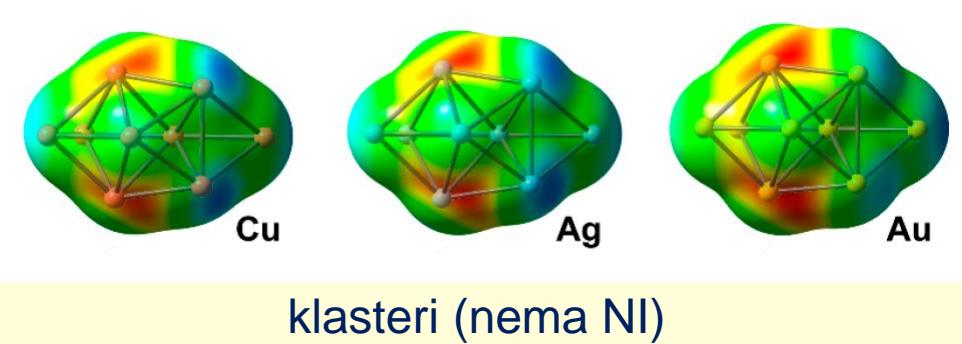

Regijumske veze

Regium bonds

Ni	Cu
Pd	Ag
Pt	Au
Ds	Rg

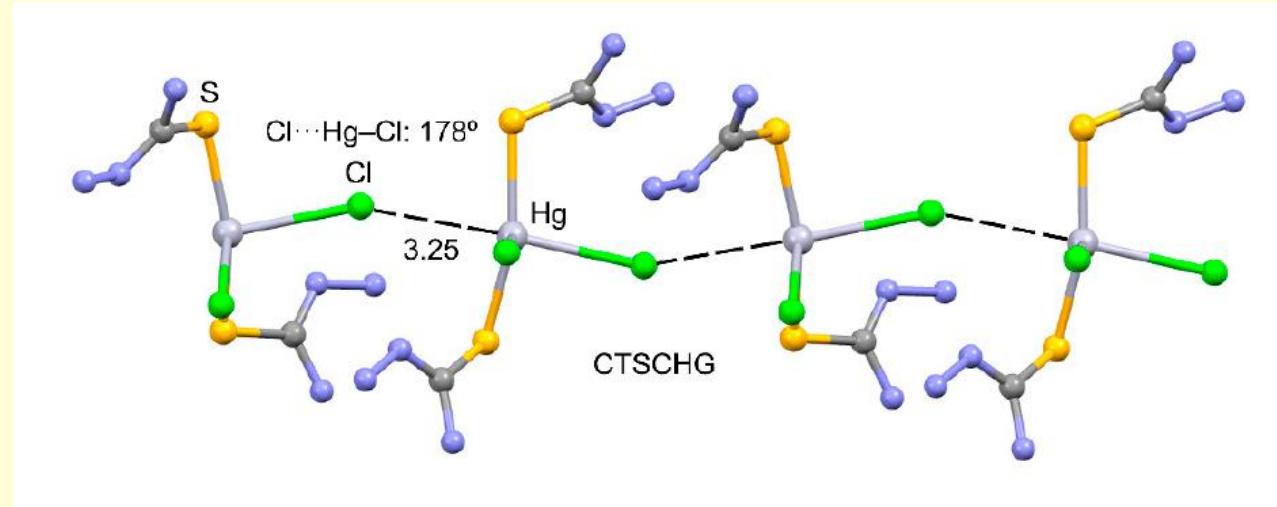
trihloro-(1-heksilcitozin)srebro(III) kompleks

Spodiumske veze

12	Zn
	Cd
	Hg
	Cn

↓

Spodium bonds

ZnO – spodium (lat)

Hg-Cl veza:

- zbir van der Valsovih radijusa: 3,30 Å
- dužina Hg...Cl veze: 3,25 Å
- zbir kovalentnih radijusa: 2,39 Å

3-9. grupe periodnog sistema

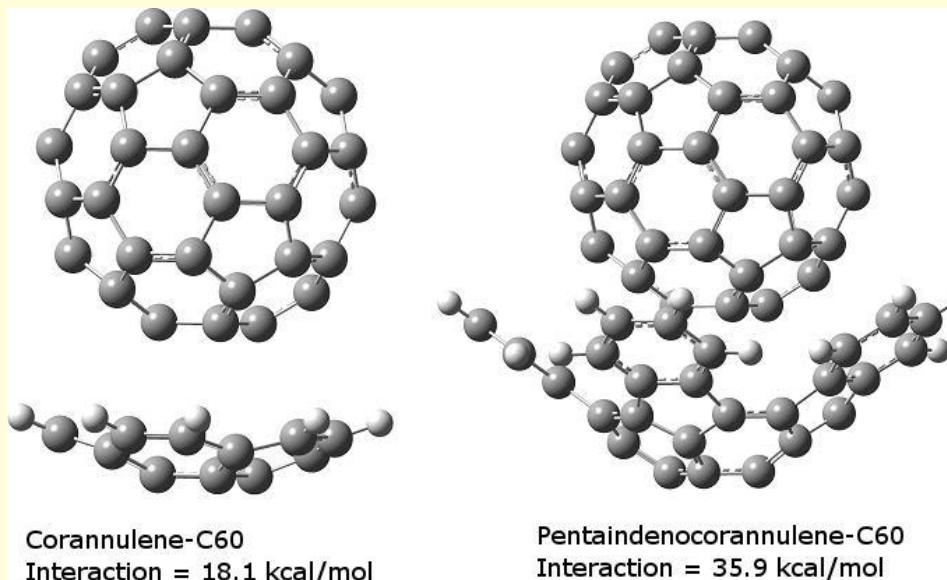
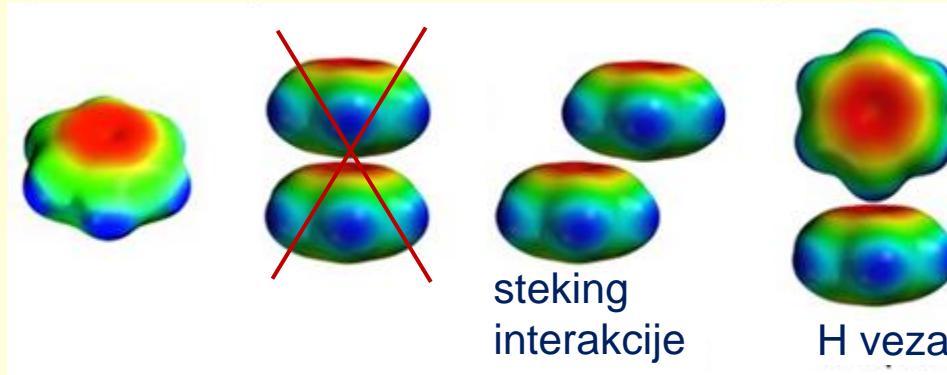

	3	4	5	6	7	8	9
	Sc	Ti	V	Cr	Mn	Fe	Co
	Y	Zr	Nb	Mo	Tc	Ru	Rh
	Lan	Hf	Ta	W	Re	Os	Ir
	Act	Rf	Db	Sg	Bh	Hs	Mt

Jezgro zaklonjeno unutrašnjim elektronima → nema σ šupljine
i zanemarljiva je polarizacija atoma

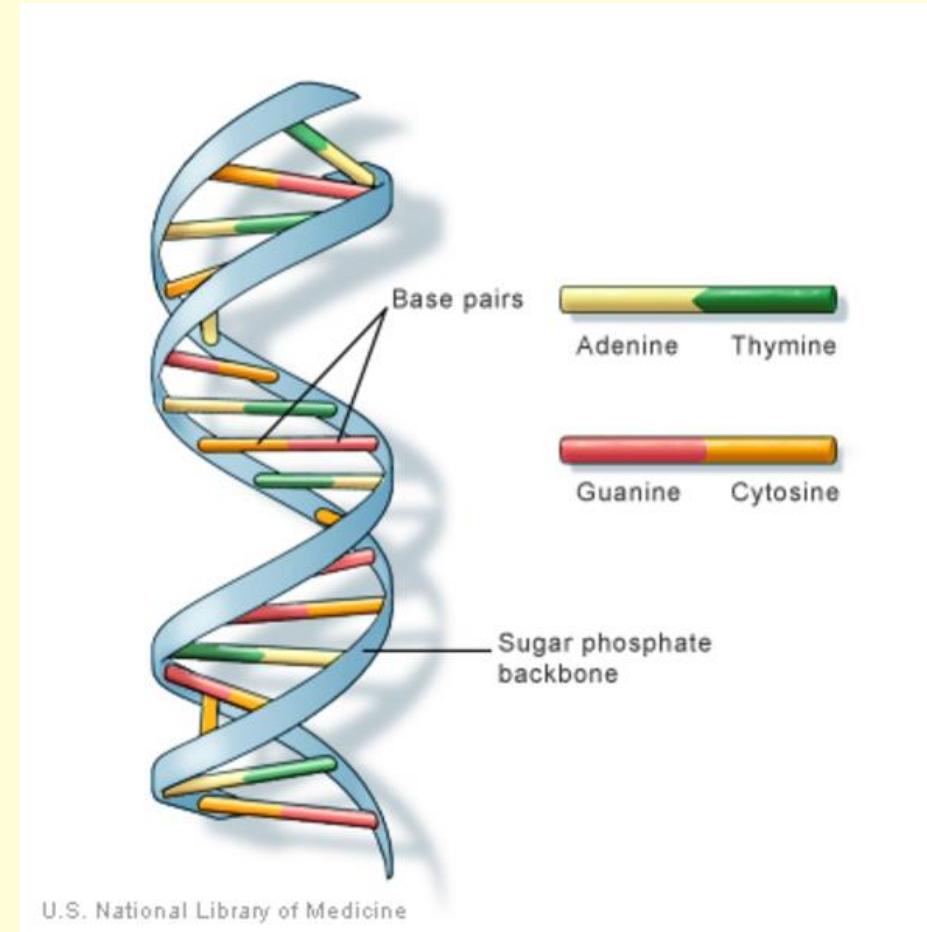
Steking interakcije

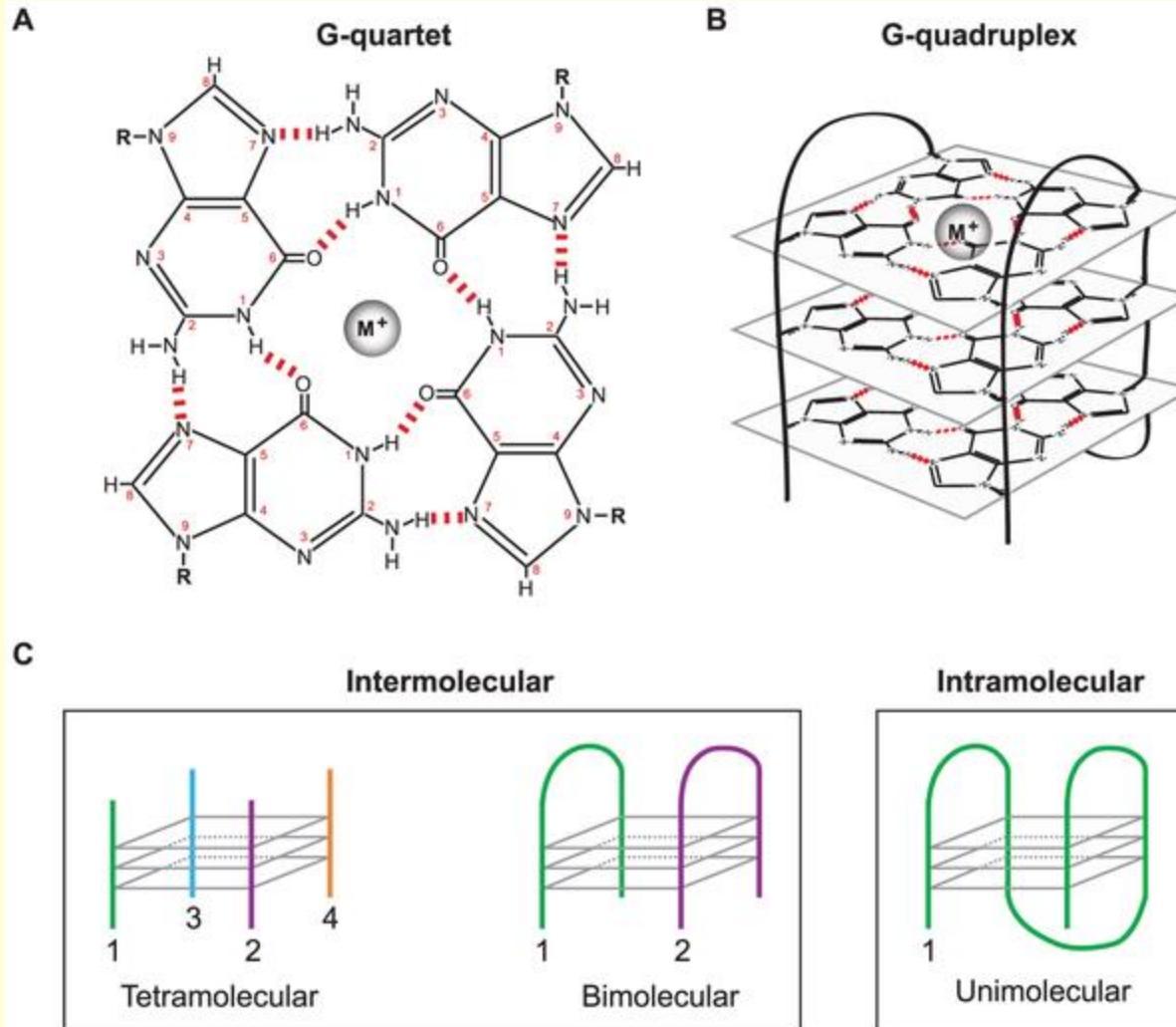

Primer: DNK

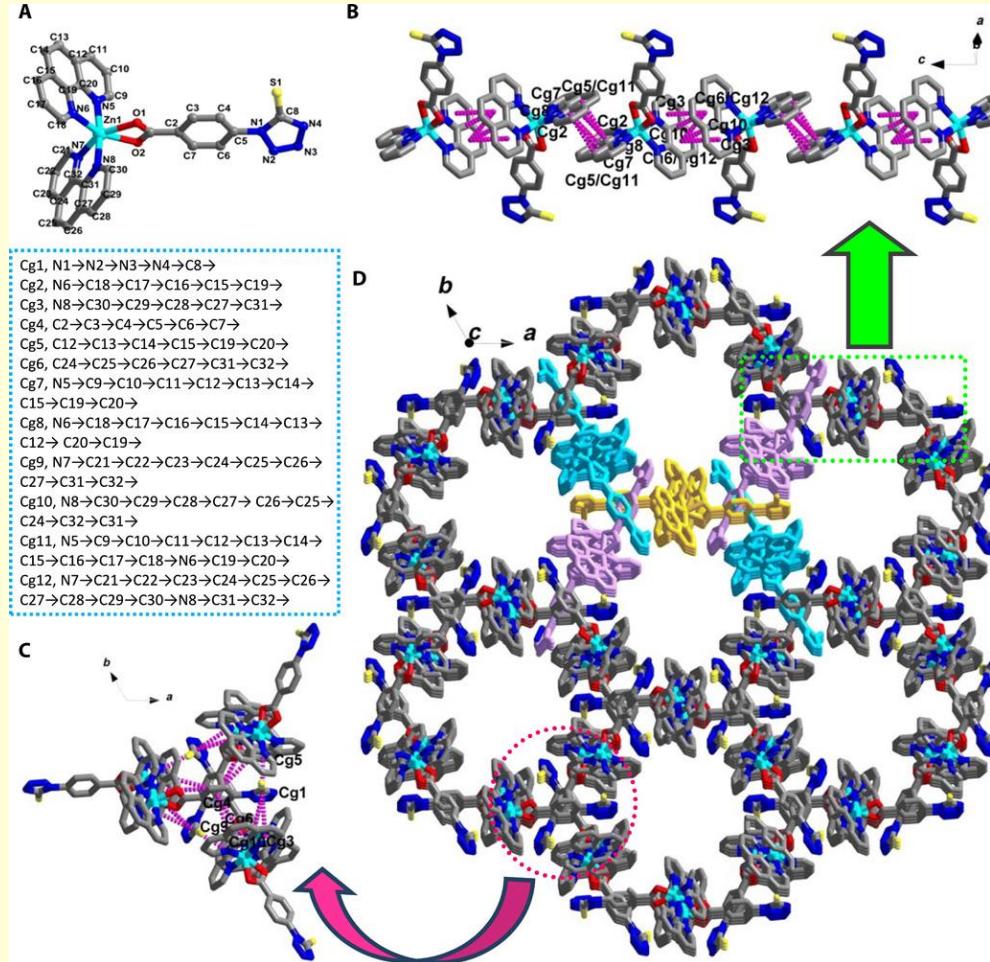

Primer: kvadrupleks guanina

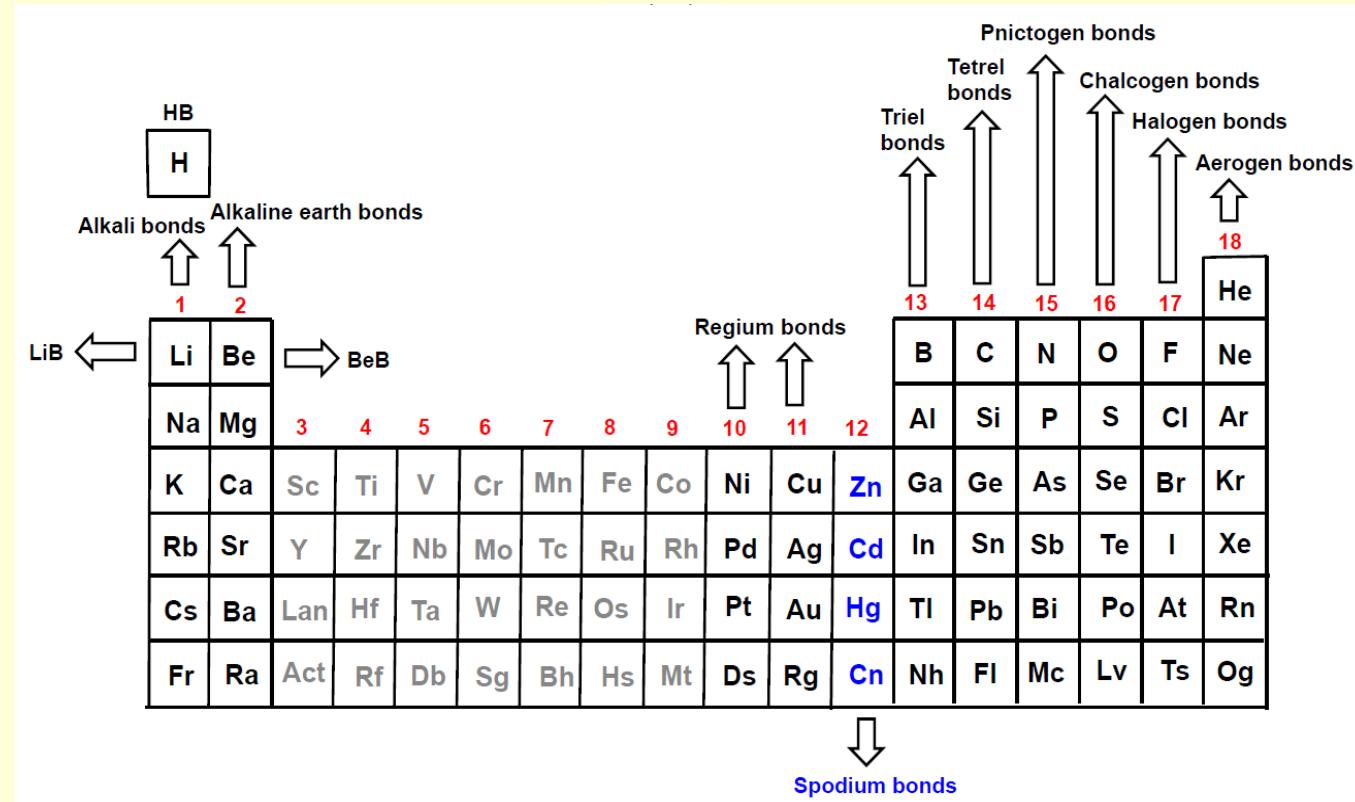

Primer: porozne supramolekulske strukture

Deng et al. *Sci. Adv.* 6, 2020, eaax9976

Rezime

➤ steking interakcije